

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-446-7-22>

**DETERMINATION OF COMPONENTS, CONDITIONS
AND CRITERIA FOR PROFESSIONAL ADAPTATION
OF FUTURE DOCTORS**

**ВИЗНАЧЕННЯ КОМПОНЕНТІВ, УМОВ ТА КРИТЕРІЇВ
ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ**

Shutova N. A.

*Candidate of Medical Sciences,
Associate Professor
Kharkiv, Ukraine*

Шутова Н. А.

*кандидат медичних наук, доцент
м. Харків, Україна*

Медична освіта – найважливіша складова якісної і сучасної медицини, яка є простором підготовки медичних кадрів, професійно адаптованих та соціально орієнтованих молодих лікарів, мотивованих на надання медичної допомоги людям, які будуть компетентні не тільки у своїй вузькій спеціальності, але й в цілому в галузі проблем охорони здоров'я населення [1, с. 147]. Питання формування досвідченого медичного фахівця – важливе питання кожної країни, яка прагне стати повноцінним членом Європейського міждержавного об'єднання. Сьогодення України, що характеризується зміною пріоритетів і соціальних цінностей, набуває нових форм і в галузі медичної освіти. Проблема вдосконалення навчального процесу, та використання інноваційних технологій в організації навчального процесу стає ще більше актуальною в період цих змін.

На сьогодні, достатньо чітко визначені і випробувані в освітньому просторі загальнонавчальні форми організації учбового процесу: лекція, практичні, лабораторні, семінарські заняття, іспит тощо [2, с. 4]. Однак, комбінування цих форм навчання, а також постійна заміна оф-лайн форми навчання на он-лайн, призводить до негативного впливу на засвоєння матеріалу студентом, чинить опір якісному контролю оцінювання проміжних і кінцевих знань студента-медика [3, с. 37], а також є перешкодою формування у студента-медика навичок саморегуляції, позитивного емоційного настрою для здійснення лікувальної діяльності, та готовності до продовження особистісного й професійного росту [4, с. 104]. Все це, в подальшому, призводить до неможливості вирішення однієї з важливих завдань медичної професійної освіти – становлення особистості студента медичного вишу, як майбутнього лікаря, а також пізнання професійної дійсності в ході професійної адаптації [5, с. 223]. Дослідження реального стану розробленості

даного питання показало необхідність більш досконалого вивчення механізму адаптації студентів-медиків до професійної діяльності в процесі навчання, а також пошук ефективних психолого-педагогічних умов її корекції [6, с. 68].

Тому, виникла ідея формувального експерименту, а саме, через створення адаптивної моделі психолого-педагогічних умов ефективної адаптації студентів-медиків до майбутньої професійної діяльності в процесі навчання у виші визначити компоненти, та критерії професійної адаптації студентів-медиків, а також з'ясувати ефективні психолого-педагогічні умови корекції професійної адаптації майбутнього лікаря. Ми припустили, що адаптація буде проходити ефективно при дотриманні наступних психолого-педагогічних умов: активізації навчальної діяльності студентів в освітньому процесі ВНЗ; формуванні професійно важливих якостей студентів-медиків в процесі професійно орієнтованої навчальної діяльності; формуванні суб'єктної позиції майбутнього фахівця в процесі виробничої практики студентів-медиків у лікувально-профілактичних закладах охорони здоров'я.

Теоретичний аналіз поняття «професійна адаптація» студентів, дозволив розглядати його як цілісний процес активного засвоєння студентами знань про професійну діяльність, надбання вмінь і навичок організації життєдіяльності в новому статусі на основі присвоєння її норм і цінностей, із устанавленням оптимальних відносин між особистістю й вимогами до конкретної професійної діяльності. Відомо, що процес професійної адаптації студентів визначається як внутрішніми (особливостями суб'єкту професійної адаптації), так і зовнішніми умовами, в тому числі специфікою професійної підготовки у ВНЗ [7, с. 55]. Використовуючи різноманітні теоретичні підходи до проблеми професійної адаптації, були визначені її компоненти: професійна спрямованість (усвідомлення цінності професійної діяльності, інтерес і потреби до професійної діяльності, визнання значимості професії, орієнтація на кар'єрне зростання); професійна компетентність (самостійність виконання конкретних видів діяльності, уміння вирішувати професійні завдання, креативність); професійна рефлексія (самооцінка результатів діяльності, оцінка своїх професійних здібностей, самоаналіз рівня розвитку професійно важливих якостей особистості, критичність мислення); професійна поведінка (позитивна емоційна налаштованість, емпатійність у процесі професійної діяльності, прояв вольових зусиль при виконанні завдань лікувально-діагностичного процесу, дисциплінованість, організованість, відповідальність, мобільність), які можуть бути розглянуті як особистісні новоутворення, що виникли в процесі професійно-орієнтованої навчальної діяльності студентів і є структурними елементами особистості, що відображають якісну характеристику процесу професійної адаптації студентів-медиків. В процесі роботи

виявлено адаптуючі можливості освітнього процесу медичного ВНЗ серед яких: бажання управлінського й професорсько-викладацького складу створити діючі організаційні й психолого-педагогічні умови для успішної професійної адаптації студентів-медиків; орієнтація професійної підготовки студентів на життєві й професійні реалії майбутньої діяльності лікаря, на сучасні проблеми охорони здоров'я населення; розмаїтість форм навчальної й позааудиторної діяльності; формування багатомірного клінічного й соціального досвіду, морально-етичної культури студента, його соціальної позиції; застосування в навчальному процесі новітніх досягнень медичних та педагогічної науки світового і європейського рівня [8, с. 130; 9, с. 27]; превалювання гібридного характеру навчального процесу з метою розвитку професійно важливих якостей майбутніх лікарів за будь яких умов [10, с. 208]. Визначені критерії, до яких відносяться ціннісні орієнтації, пізнавальні здібності, рефлексивні здібності, комунікативні й організаторські здібності, а також виділені рівні критеріїв адаптації студентів-медиків до професійної діяльності в процесі навчання – низький, середній, високий.

Позитивні результати, отримані в ході формувального експерименту дозволяють визнати, що для підвищення рівня професійної адаптації студентів-медиків до професійної діяльності необхідні певні психолого-педагогічні умови, а формування професійно важливих якостей, спрямованих на формування професійного менталітету й потреб до оволодіння знаннями й уміннями професійної діяльності сприяє розвитку професійної спрямованості, професійній компетентності, професійній рефлексії й професійній поведінці студентів-медиків.

В сучасних умовах навчального процесу вимагає постійного вдосконалення. Особливої уваги потребує саме питання адаптації студентів-медиків до професійної діяльності в процесі навчання у ВНЗ. Існують протиріччя між збільшеними вимогами до професійної адаптації студента і недостатньою розробленістю психолого-педагогічних умов забезпечення формування ефективної адаптації студентів ВНЗ, зокрема, медичних, до майбутньої професійної діяльності. В роботі визначенні критерії та рівнів сформованості професійної адаптації студентів вищих медичних навчальних закладів до майбутньої професійної діяльності. Запропоновано обґрунтований й експериментально перевірений комплекс психолого-педагогічних умов успішної адаптації студентів-медиків до майбутньої професійної діяльності.

Література:

1. Николаева О. В., Шутова Н. А., Морозов О. В. Вдосконалення методів мотиваційних концепцій навчальної діяльності студентів-медиків на кафедрі патологічної фізіології ім. Д. О. Альперна. *Інновації*

у вищій медичній та фармацевтичній освіті України (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференцзв'язку) : матеріали XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, (Тернопіль, 16–17 травня 2019 р.). Тернопіль : Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського, 2019. С. 147–149.

2. Лозова В. І. Формування педагогічної компетентності викладачів вищих навчальних закладів. *Педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів* : матеріали міжвуз. наук.-практ. конфер. Харків : ОВС, 2002. С. 3–8.

3. Шутова Н. А. Оптимізація оцінювання знань студентів з теоретичної медицини на фундаментальних кафедрах в умовах кредитно-трансферної системи. *Медична освіта*. 2016. № 1(69). С. 34–39.

4. Шутова Н. А., Ніколаєва О. В., Сафаргаліна-Корнілова Н. А. Інтерактивні методи навчання як метод профілактики синдрому емоційного вигорання у студентів-медиків. *Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні» (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку)* : XIV Всеукраїнська наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяченої 60-річчю ТДМУ (18–19 травня, 2017 р). Тернопіль : ТДМУ, 2017. Т. 2. 392 с.

5. Ніколаєва О. В., Шутова Н. А. Експериментальне дослідження формування адаптованості студентів-медиків до професійної діяльності. *Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні (з дистанц. під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконф-зв'язку)* : матер. XV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Тернопіль, 17–18 трав. 2018 р.). Тернопіль : ТДМУ, 2018. 540 с.

6. Лазуренко О. О. Психолого-педагогічні особливості моделювання професійної компетентності студентів-медиків у процесі професійного становлення. *Psychological journal*. 2018, № 3(13). С. 67–85. DOI (Issue): <https://doi.org/10.31108/2018vol13iss3>

7. Вербовий В., Кушнірук М., Професійна адаптація студентів до навчання в закладах вищої освіти. *Educological discourse*. 2020. № 3(30). С. 53–67.

8. Stechak H. Ethical and Pedagogical Aspects of Professional Culture of Future Health Professionals – Family Doctor. *Pedagogika katolicka: czasopismo katedry pedagogiki katolickiej Widziadu Zamiejscowego Prawa i Nauk ospoteczeństwie KUL w Stalowej Woli*. Stalowa Wola. 2016. № 18(1). S. 128–137.

9. Мороз В. М., Гумінський Ю. Й., Полеся Т. Л. Інновації європейських стандартів вищої освіти у Вінницькому національному медичному університеті імені М. І. Пирогова. *Медична освіта*. 2019. № 3 (дод.). С. 25–29.

10. Шутова Н. А., Кузьміна І. Ю., Морозов О. В. Гібридні технології навчання в ХНМУ: Сьогодні. *Сучасні аспекти досягнень фундаментальних та прикладних медико-біологічних напрямків медичної та фармацевтичної освіти та науки* : матер. І наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. учас., яка присвячена до 90-ї річниці з дня народження професора Л. Т. Киричок (Харків, 17 листопада 2022 р.). Міністерство охорони здоров'я України. Харків : ХНМУ, 2022. 472 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-446-7-23>

**ANTIOXIDANT STATUS OF EXTRACTS FROM STEMLESS
CARLINE THISTLE (*CARLINA ACAULIS* L.), MOUNTAIN
ARNICA (*ARNICA MONTANA* L.) AND POT MARIGOLD
(*CALENDULA OFFICINALIS* L.)**

**АНТИОКСИДАНТНИЙ СТАТУС ЕКСТРАКТИВ ВІДКАСНИКА
БЕЗСТЕБЛОВОГО (*CARLINA ACAULIS* L.), АРНИКИ ГІРСЬКОЇ
(*ARNICA MONTANA* L.) ТА КАЛЕНДУЛИ ЛІКАРСЬКОЇ
(*CALENDULA OFFICINALIS* L.)**

Yaremkevych O. S.

*Ph.D. of Biological Sciences,
Associate Professor at the Department of Technology
of Bioactive Compounds, Pharmacy and Biotechnology*

Fedoryshyn O. M.

*Ph.D. of Technology,
Assistant at the Department of Technology
of Bioactive Compounds, Pharmacy and Biotechnology*

Krychkovska A. M.

*Ph.D. of Pharmacy Sciences,
Associate Professor at the Department of Technology
of Bioactive Compounds, Pharmacy and Biotechnology
Lviv Polytechnic National University
Lviv, Ukraine*

Stress accompanies humans throughout their lives. The problem of stress and its impact on various functional systems of the body has remained relevant for modern biology and medicine for many years, especially in the present time when people are affected by the many stressful situations